

Satu Taavitsainen sd

Kirjallinen kysymys nuorten vammaisten painostamisesta eläkkeelle

Eduskunnan puhemiehelle

Vammaisen nuori ohjataan hakemaan 16-vuotiaana työkyvyttömyyseläkettä, kun hänen alle 16-vuotiaan vammaisuuksensa lakkaavat. Työkyvyttömyyseläkettä haettaessa ensisijainen etuus on nuoren kuntoutusraha (16—20-vuotiaille). Kuntoutusrahaetuutta harkittaessa lääkärin lausunto on keskeinen kriteeri, kun määritellään, myönnetäänkö opiskelu- ja kuntoutussuunnitelmaan perustuva kuntoutusraha vai pysyvä työkyvyttömyyseläke. Hyvin usein, lähes aina, vaikeavammainen henkilö kirjoitetaan pysyväälle työkyvyttömyyseläkkeelle eikä kuntoutusrahalle.

Nuorten vammaisten osaamista ja kykyjä ei kartoiteta, vaan keskitytään lääketieteelliseen arvioon henkilön toimintakyvystä. Toimintakyvyn rinnastaminen suoraan työkykyyn on kuitenkin harhaanjohtavaa. Esimerkiksi sähköpyörätuolia käyttävä CP-vammainen henkilö voi olla joissain tehtävissä täysin työkykyinen, vaikka hänen toimintakykynsä on merkittävästi alentunut. Esimerkkejä on maailmalta monia. Kukaan tuskin epäilee, että Stephen Hawkin, maailmankuulu teoreettinen fyysikko, on työkyvytön, vaikka hänen toimintakykynsä on vakavasti rajoittunut.

Esimerkiksi ylioppilaaksi valmistunut, kuntoutustukea saava nuori vammainen nainen kävi Kelan virkailijoiden kanssa keskustelua pääsystä opiskelemaan sosiaali- ja terveysalalle. Kelan virkailijan mukaan henkilö oli jo ylioppilas ja hänen kuntoutustukensa olisi pitänyt muuttaa pysyväksi eläkkeeksi, eikä henkilö näin tarvitsisi muuta koulutusta tai ammattia.

Tämä nuori nainen oli kuitenkin sitkeä ja halusi opiskella. Hän oli saanut koulun pääsykokeissa hyvät soveltuvuus pisteet ja suuntasi ammatilliseen koulukseen sosiaaliohjaajaksi. Hänen saatuaan sosiaaliohjaajan koulutuksen opistoasteen koulutus poistui. Työllistymismahdollisuuksien parantamiseksi tarjoutui tilaisuus suorittaa muuntokoulutuksena ammattikorkeakoulun sosionomin pätevyys. Tämän jälkeen henkilö oli työttömänä työnhakijana ja välillä työkokeiluissa työmarkkinatuella. Samaan aikaan hänelle ehdotettiin useaan otteeseen siirtymistä eläkkeelle. Viimein hän sai yhden 6 kk:n jakson palkkatukea kunnalliseen nuorisotyöhön.

Henkilö päätti yrittää vielä; hän opiskeli avoimessa yliopistossa sosiaalityön perusopinnot ja yleisopinnot sekä osan aineopinnoista ja pääsi näin yliopistoon. Yliopiston hyväksymiskirjeellä hänelle myönnettiin ammatillinen kuntoutus sosiaalityöntekijän yliopisto-opintoihin.

Vajaa vuosi sitten tämä nuori nainen tiedusteli Kelalta, mitkä olisivat nyt yliopistosta valmistumisen kynnyksellä Kelan tukimahdollisuudet jatkoon ja työllistymiseen. Kelan virkailija toisti

Kirjallinen kysymys KK 78/2017 vp

yhä ehdotuksen eläkkeen hakemisesta. Virkailija totesi myös, että "naisen tulee ymmärtää, että vamma vie energiaa", vaikka henkilö sanoi olevansa täysin kykenevä työskentelemään 3—4 päivänä viikossa. Ainoastaan viisipäiväinen viikko on haasteellinen, koska hän käy säännöllisesti vammansa takia lääkinällisessä kuntoutuksessa ja haluaa pitää itsensä työkykyisenä. Lisäksi nainen kertoi Kelan virkailijalle tehneensä jo paljon oman alansa työtä yliopisto-opintojensa aikana. Tämä vammainen nuori nainen tekee nyt parhaillaan graduaan yliopistoon. Hän toivoo työllistyvänsä valmistumisensa jälkeen.

Osa-aikatyön tekeminen eläkkeen lisäksi on haastavaa, jos on tuloraja eläkkeessä. Silloin työtulo voi olla hyvin pieni (737 euroa/kk), eikä raha riitä elämiseen. Jos taas eläkkeen jättää lepäämään, joutuu käytännössä tekemään 100-prosenttista työaika, jotta tulee toimeen.

Kelan täysi työkyvyttömyyseläke pitäisi saada sellaiseksi, että jos ei ole muuta eläkettä, niin voisi ansaita palkkatuloa ilman tulorajaa. Tämä ei vaikuttaisi valtion menoihin vaan päinvastoin toisi lisää verotuloja ja hyvinvointia ihmisille, jotka vammastaan huolimatta haluavat tehdä työtä.

Tälle tositarinan vammaiselle nuorelle naiselle suurin asia hänen elämässään ovat olleet eteenpäin kannustavat vanhemmat ja sitkeä halu opiskella virkailijoiden vastustuksesta huolimatta. Hän kokee, että parasta hänelle oli myös, että hän sai vammaisuudestaan huolimatta olla lapsena tavallisessa päiväkodissa ja lähikoulussaan.

Suomessa on ollut käytössä vuodesta 2000 alkaen tuetun työllistymisen työhönvalmentajapalvelu, jonka avulla on saatu onnistuneita työllistymisiä aikaan kaikissa niissä kohderyhmissä, jotka luetaan työllistymiseensä tukea tarvitseviksi. Palvelua ei kuitenkaan käytetä läheskään aina sen laatustandardin mukaisesti.

Työhallinnon ohjeen ja lain mukaan työhallinnon pitäisi tarjota näitä palveluita, mutta näin ei tehdä, koska laki ja ohjeet sallivat viranomaisen arvioivan henkilön mahdollisuutta työllistyä. Viranomaiset sekoittavat toiminta- ja työkyvyn.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miksi vammaiselle henkilölle esitetään Kelasta lähes aina eläköitymistä jo 16-vuotiaana,

miksi ammattilaiset eivät aina näe kouluttautumista ja työsuhteista palkkatyötä tavoittelemisen arvoisena,

miksi eläkeratkaisua pidetään helpoimpana eikä viranomainen ole kiinnostunut vammaisen osallisuudesta, hänen kouluttamisestaan, osaamisen kehittämisestä ja hänen panoksensa antamisesta työelämässä,

voiko ministeri edistää vammaisten kouluttautumisen- ja työllistymispolkua ja heidän kannustamistaan eteenpäin esimerkiksi poistamalla tiukat tulorajat työkyvyttömyyseläkeläisiltä, koska ne estävät työntekoa,

Kirjallinen kysymys KK 78/2017 vp

voidaanko kaikille Kelan täyttä työkyvyttömyyseläkettä vammaisuuden perusteella saaville myöntää oikeus ansaita palkkatuloja rajattomasti eläkkeen lisäksi,

mitä ministeri aikoo tehdä sille, että vaikka nykyään TE-toimistojen tulee palvella myös eläkeläisiä, niin täydellä eläkkeellä olevat vammaiset eivät kuitenkaan saa TE-toimistoista niitä tukimuotoja, jotka ovat tärkeitä työllistymisen onnistumiseksi, kuten työkokeilut, palkkatuki ja työolosuhteiden järjestämistuki,

miksi erinomaista ja vaikuttavuudeltaan ylivoimaista työhönvalmentajapalvelua ei käytetä enemmän ja miksei sitä myönnetä vammaisten nuorten työllistymisen tueksi aina esimerkiksi koulutuksen päättymisen jälkeen,

mitä ministeri aikoo tehdä sille, että jos vammaisen henkilö on laitettu pysyväälle eläkkeelle ja haluaisi opiskella, niin hän ei voi saada siihen tukea,

voiko lakia muuttaa niin, että opinnoistaan valmistuva nuori saisi aina ohjausta ja tukea työllistymiseensä ennen eläkkeelle siirtymistä ja

aikooko ministeri selvittää mahdollisuutta muuttaa lainsäädäntöä niin, että nuorelle vammaiselle, joka on suorittanut oppivelvollisuuden ja on hakeutumassa toiselle asteelle, myönnetään aina ensisijaisesti nuoren kuntoutusraha sekä siihen liittyvä riittävä ohjaus ja neuvonta?

Helsingissä 10.3.2017

Satu Taavitsainen sd